

ÎNSEMNĂTATEA ÎNTELEGERII ORTHODOXE A PURCEDERII SFÂNTULUI DUH DESPRE FILIOQUE¹

Părintele PATRIC RANSON

I. Credința în Hristos și apostazia de azi

S în ziua Cincizecimii, când Sfântul Duh S-a pogorât peste Apostoli în chip de limbi de foc, El le-a descoperit în chip deplin tainele Credinței noastre, taine înainte-văzute de proroci, propovăduite de Apostoli, dogmatisite de Părinți și primite de Biserică, ce alcătuiesc, într-un cuvânt, Credința Orthodoxă, nădejdea întregii lumi și sarea pământului.

¹ Studiu de referință asupra ereziei *filioque*, prezentat de Părintele Patric Ranson într-o conferință susținută la Paris în anul 1989 și apărut apoi în publicația teologică și misionară a Frăției Orthodoxe a Sfântului Grigorie Palama de la Paris, *La Lumière du Thabor*, № 24, din 1989, pg. 33-50.

Despre Părintele Patric Ranson și traduceri ale lucrărilor sale la: <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/category/chipuri-duhovnicesti-ale-rezistentei/parintele-patric-ranson/> - n. tr.

Mai mult, în Scripturi și în învățăturile Părinților îndumnezeiți, Sfântul Duh ne-a dăruit nouă Orthodocșilor, să înțelegem sensul istoriei: istoria lumii, așa cum arată Sfântul Athanasie, a mers de la întunec spre Lumină (adică de la necunoașterea și vrăjmășia față de Dumnezeu, spre Golgota și Învierea Domnului) și se va reîntoarce de la lumină către întuneric.

În vremea noastră mulți oameni ce se pretind a fi creștini orthodoxi cred că urmează să vină o a doua Cincizecime, iar printre ei, unii prooroci mincinoși urmași ai lui Soloviov și Berdiaev, propovăduiesc o nouă împărăție a Duhului, cu noi revelații și noi criterii ale Adevărului; alți doar își imaginează o renaștere a Rusiei, ale cărei semne ei par să le vadă în evenimente recente.

Dar noi avem deja în Credința Orthodoxă, criteriul absolut al Adevărului; Dumnezeu spune în Evanghelia Sfântului Apostol și Evanghelist Luca: *Însă când va veni Fiul Omului, oare va afla credința pre pământ?* (Luca 18:8). El nu spune numai „credință” sau „vreo credință”, adică orice fel de credință sau convingere, ci CREDINȚA, așa cum a fost ea propovăduită de către Apostoli, și dogmatizată de către Părinți². Această Credință, Credința Orthodoxă, este astăzi mărturisită de atât de puțină lume și este din nefericire chiar tăgăduită de către mulți presupuși orthodoxi.

Printre activitățile ecumeniste ce au avut loc în ultimii ani, una se distinge mai cu seamă prin faptul că oferă o imagine exactă a ceea ce este sau va fi Marea Apostazie: este vorba de Reuniunea de la Assisi din 1986, la care clerici așa-zis orthodoxi s-au rugat nu doar cu heterodocși, ci și cu musulmani, budiști și cu tot felul de păgâni, pentru pace, unui dumnezeu unic pe care ei și-l imaginează superior poate, care transcende Sfânta Treime. Care este acest dumnezeu unic? Un dumnezeu abstract, vid, un idol, căci ei nu se pot ruga Sfintei Treimi dimpreună cu cei ce nu Îl cunosc sau Îl tăgăduiesc, cu cei ce nu pot cu nici un chip să-L cunoască pe Tatăl, dacă nu-L cunosc pe Fiul și pe Sfântul Duh, cum spune Sfântul Grigorie Theologul:

² Traducerea românească a Sfintei Scripturi *ediția 1914*, din care am citat versetul, este fidelă acestui adevăr; dimpotrivă însă, traducerea ediției sinodale a B.O.R. din anii '80, ce se folosește astăzi în jurisdicția Patriarhiei Române – probabil o revizuire după directivele ecumeniste – relativizează dogmatic Credința cea Una, Orthodoxă, ca și cum ar fi doar una dintre mai multe credințe, ori o credință nedefinită, morală, după cum și-o închipuie fiecare om, cităm: „Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?” – *n. tr.*

Prin Sfântul Duh se face Tatăl cunoscut și Fiul se slăvește; și numai prin ei (Tatăl și Fiul) se cunoaște Duhul.

Reuniunea de la Assisi a croit drumul Marii Apostazii, iar în fața unei asemenea apostazii puțini sunt și vor fi adevărații închinători ai Sfintei Treimi, *turma mică*³, ce va fi prigonită, ce nu-și va mai afla sie-și țară pe pământ și care va putea spune dimpreună cu Sfântul Vasilie cel Mare:

Țara noastră și viața noastră este Sfânta, Cea Deoființă și Nedespărțită Treime, Dumnezeu Cel Unul.

II. Taina Sfintei Treimi, potrivit Sfinților Părinți

Mărturisim pre Dumnezeu Cel Unul, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, pre acest Dumnezeu Carele S-a descoperit în ziua Botezului Domnului, când închinarea Treimii S-au arătat, precum cântă troparul praznicului. Noi mărturisim în Biserica lui Hristos ceea ce a fost descoperit atunci. Cum spune Sfântul Grigorie Theologul:

Când spun Dumnezeu, înțeleg Tată, Fiu și Sfânt Duh fără să mă lărgesc Dumnezeirea dincolo de numărul acestor Persoane, din teamă să nu duc la politeism, și fără să o restrâng la un număr mai mic, din teama de a nu fi învinuit de micșorarea Dumnezeirii, căzând în iudaism prin primirea unui singur principiu, sau în păgânism prin primirea mai multora.

Mărturisim cele 3 Persoane sau Ipostasuri ale Sfintei Treimi, având aceleași însușiri ale firii Dumnezeiești, în afară de însușirile personale, specifice fiecărui Ipostas în parte:

- însușirea distinctivă a Tatălui este de a fi nenăscut;
- cea a Fiului, de a se naște din Tatăl;
- cea a Sfântului Duh, de a purcede de la Tatăl.

³ Potrivit Sfintei Evanghelii după Luca, 12:32: *Nu te teme turmă mică; că bine a voit Tatăl vostru să dea vouă Împărăția, ș.c.l. - n. tr.*

Cum spune iarăși Sfântul Grigorie Theologul:

Ceea ce este comun Tatălui, Fiului și Sfântului Duh este Dumnezeu și însușirea de a fi necreați. Ceea ce este comun Fiului și Sfântului Duh este de a veni de la Tatăl. Propriu Tatălui este de a fi nenăscut, propriu Fiului de a se naște, propriu Sfântului Duh de a purcede.

La fel, Sfântul Ioann Damaschinul:

Tatăl, Fiul și Sfântul Duh Una sunt în toate, afară de nenaștere, naștere și purcedere. Numai în privința acestor însușiri personale, cele 3 Ipostasuri diferă unele de altele, nu și în ceea ce privește ființa Dumnezeiască.

Știm așadar foarte puțin; foarte puțin ne-a fost descoperit despre existența veșnică a Sfintei Treimi, căci foarte puțin ne este de folos pentru mântuire; iar acest puțin rămâne mai presus de înțelegerea noastră: *Neamul Lui cine îl va spune?*, grăiește proorocul Isaia (Isaia 53:8). Tot așa ființa dumnezeiască este cu neputință de cunoscut pentru sfinții îngeri și pentru oameni. Noi știm numai că în iconomia mântuirii noastre, în Biserica lui Hristos, prin participarea la Sfintele Taine, prin viața în Hristos, energiile necreate ale lui Dumnezeu – Dragostea, Voința, Dreptatea, Harul – comune Tatălui, Fiului și Sfântului Duh se împărtășesc celor ce s-au pregătit să le primească, atât cât le pot ei cuprinde.

Mărturisim deci adevărata Treime Care pre Sine S-a descoperit, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh: *Cele 3 Persoane ale Sfintei Treimi sunt Una în chip osebit și Persoane osebite strâns unite*, spune iarăși Sfântul Grigorie Theologul, iar pentru a arăta caracterul revelat, mai presus de rațiunea omenească, adaugă despre această taină: *oricât de neobișnuită ar fi această formulare.*

III. Despre falsele trinități

Trebuie să spunem că în mintea oamenilor au existat numai false treimi ca urmare a speculațiilor filosofice și religioase: trinitatea platonicienilor, cea a hinduismului, *Trimurti* alcătuită din Brahma, Șiva și Vișnu (cel ce crează, cel ce distruge, cel ce conservă), trinitățile egiptenilor antici (1) Atoum, Shou, Tefnout

sau (2) Amon, Re, Ptah, sau (3) Re, Chepri, Atoum, fără a uita falsele treimi ale ereticilor despre care Sfântul Grigorie Theologul scria:

Să fugim deopotrivă de contragerea lui Sabelie și de împărțirea lui Arie, aceste două rele potrivnice dar egale în nelegiuire.

Ereticul Sabelie susținea că Dumnezeuia este o singură persoană cu 3 nume, numindu-se când Tată, când Fiu, când Duh. Arie invers, susținea că erau mai multe firi în Treime.

Toate aceste trinități duc, potrivit Sfinților Părinți, la ateism, căci *erezia și ateismul sunt un singur și același lucru*, cum spune Sfântul Grigorie Palama. Tot astfel, teologia apuseană a dublei purcederi a Sfântului Duh, în care Sfântul Duh purcede și de la Tatăl și de la Fiul, este o falsă treime, o trinitate care nu s-a revelat, una speculativă și filosofică ce duce la ateism, la deismul ateu manifestat prin reuniunea de la Assisi.

IV. Augustin, inovatorul lui filioque

Adevăratul autor al lui *filioque* este Augustin, vestitul episcop al Ipponiei, a cărui teologie, sintetizată mai târziu de Anselm de Canterbury și de Toma de Aquino, a devenit cea a Apusului.

Filioque, în justificarea tomistă definitivă, aparține doctrinei oficiale a bisericii papiste, care și-a însușit teologia lui Toma de Aquino: „*Suam Ecclesia fecit*” spun papii.

Că Augustin este inventatorul lui *filioque* nu este opinia și revendicarea latinilor, care doreau să-și găsească o autoritate „din bătrâni” pentru a-și impune propria lor dogmă; este de asemenea și părerea Sfântului Patriarh al Constantinopolului Ghenadie Scholarul, care citise în latină scrierile lui Augustin:

Augustin este la latini cel dintâi care a construit și șlefuit această învățătură. Dacă voim să analizăm, aceasta reiese limpede nu doar din lectura scrierilor latine ale lui Augustin, ci și din puținul celor ce au fost traduse în limba noastră [greaca].

Vom vedea că există mai multe sensuri sau aspecte ale acestei doctrine la Augustin, dar trebuie pentru început să subliniem că *filioque* este în primul rând și întâi de toate produsul unei false metode teologice, al unei false abordări a Theologiei.

V. Metoda lui Augustin, filosofică, nu teologică

Augustin credea că putem cunoaște Sfânta Treime prin speculație filosofică, independent de iconomia Revelației. Credea mai ales că platonicienii cunoscuseră Treimea. El atribuia această cunoaștere îndeosebi lui Porfirie, unul dintre acei filosofi mari vrăjmași și prigonitori ai creștinilor. Cum ar fi putut Porfirie să cunoască Treimea și să-L urască pe Hristos? Aceasta era totuși doctrina lui Augustin, atât de profund speculativă și filosofică încât pentru multă vreme în Apus au existat împotriviri foarte mari față de această învățătură.

Astfel a luat naștere în Evul mediu vestita „Legendă a îngerului”: Augustin, meditând la taina Treimii, se plimbă pe țărmul mării și întâlnește un copilăș care, jucându-se cu o lopățică, îi spune că vrea să mute toată apa mării într-o gropiță săpată de el în nisipul de pe plajă. Augustin se uimește de un asemenea lucru imposibil de îndeplinit, iar copilul ce se dovedește a fi un înger, îi răspunde înainte de a se face nevăzut: „Să fac aceasta mi-ar fi mie mai ușor decât ție, să epuizezi adâncimile tainei Treimii numai cu puterea rațiunii omenești.”

Ar fi nepotrivit să numim *theologie* o astfel de gândire, căci, după cum știți, adevărata *theologie* nu este rodul unei speculații, ci al trăirii în Dumnezeu prin har, asemănătoare celei a lui Moisi de pe vârful Sinaiului.

Dumnezeu S-a descoperit pre Sine lui Moisi, pilda *theologilor*, într-un chip mai presus de rațiunea/înțelegerea omenească. Din această cauză puțini sfinți au primit numirea de *theolog* în Biserica Orthodoxă: Sfântul Evanghelist Ioann Theologul, Sfântul Grigorie al Nazianzului, numit și Theologul, Sfântul Symeon, numit și el Noul Theolog, cărora li se alătură Sfântul Grigorie Palama, care a recapitulat toată *theologia* Părinților de dinainte.

Astfel, rătăcirea metodei teologice a lui Augustin și a Apusului care-i urmează, este îndeajuns pentru a arăta falsitatea doctrinei lor trinitare.

VI. Primul sens al lui filioque: confuzia dintre purcedere și trimitere

Fundamentul pe care se întemeiază dogma *filioque* este construit ca urmare a unei neînțelegeri a Sfintei Scripturi, o greșeală care a fost răspândită în vremea lui Carol zis "cel Mare" de către niște teologi ignoranți. Într-un fragment din Sfânta Evanghelie după Ioann, Domnul spune în chip limpede că Sfântul Duh purcede de la Tatăl (Ioann 15:26). Iată textul:

Iar când va veni Mângâietorul, pre Care Eu voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl se purcede, Acela va mărturisi pentru mine.

De-Dumnezeu-Purtătorii Părinți ai Bisericii împreună-glăsuiesc în omiliile la acest fragment (*Consensum Patrum*). Ei toți fac o deosebire între fraza *Sfântul Duh, Carele de la Tatăl purcede* ce se referă la purcederea veșnică a Sfântului Duh de la Tatăl, și fraza *pre Care Eu voi trimite vouă* ce se referă nu la relația veșnică din sânul vieții tainice a Sfintei Treimi, ci numai la trimiterea temporară a Sfântului Duh de către Fiul în timp, în istoria omenirii, ca parte din iconomia mântuirii noastre. Această trimitere a avut loc în ziua Cincizecimii când Duhul a împlinit făgăduința făcută de Fiul Apostolilor Săi.

Această trimitere sau slujire a Sfântului Duh este înfăptuită de Fiul ca o iconomie, iar Augustin o folosește ca pe un argument pentru a susține purcederea Sfântului Duh atât de la Tatăl cât și de la Fiul, adică dubla purcedere ca parte integrantă din viața lăuntrică veșnică a Sfintei Treimi. El uneori mai remarcă faptul că Sfântul Duh ar purcede de la celelalte două Persoane Dumnezeiești ca dintr-un unic principiu (*De Trin. XV, 17, 29*).

Interpretarea aceasta, după cum se vede, este surprinzător de grosolană și vădit potrivnică Tradiției Orthodoxe a Părinților. Dar aici este paradoxul: tocmai pentru că este atât de grosolană această interpretare, unii Sfinți Părinți au refuzat să creadă că un autor clasic și atât de respectat ca Augustin ar fi putut gândi o astfel de învățătură. Sfântul Marcu al Efesului de pildă, a spus că era sigur că operele lui Augustin au fost falsificate prin interpolări ulterioare. Alții au încercat să interpreteze aceste scrieri chiar în sens Orthodox.

De asemenea știm sigur că această doctrină nu va pătrunde decât târziu în Apus, pentru că în secolul VII Sfântul Maxim Mărturisitorul, în vestita sa

Epistolă către Marin afirmă că în vremea sa în Apus oamenii Romei făceau bine deosebirea dintre *purcederea veșnică* a Sfântului Duh de la Tatăl și *trimiterea* Sfântului Duh de către Tatăl și Fiul, împreună lucrând în iconomia mântuirii noastre. Cei ce au impus învățătura augustinistă și confuzia dintre *purcederea veșnică* și *trimiterea temporară* sunt teologii franci, care nu cunoșteau nici măcar noțiuni elementare din *theologia Părinților*.

VII. Texte falsificate

În Apus, în Evul Mediu, din ignoranță teologică și bazându-se pe falsa certitudine a prezenței lui *filioque* în Scriptură, copiiștii de manuscrise din mănăstiri au falsificat în consecință scrierile Patristice. Acolo unde au întâlnit o afirmație despre *purcederea* Sfântului Duh de la Tatăl, ei imediat au adăugat „și de la Fiul” (*filioque*), crezând probabil că reconstituie textul. Unii au fost poate sinceri în neștiința lor, însă mulți alții au făcut cu siguranță intenționat aceste falsificări, ca de pildă papa Urban al IV-lea, care dorea să-i convingă pe Orthodoxi prin toate mijloacele cu putință. El a falsificat texte deja existente sau a născocit altele false în atelierele Vaticanului. Această documentație astfel pusă la punct de acest papă a fost folosită de Toma de Aquino în polemica sa împotriva Orthodoxilor. Celebra carte a ”marelui teolog” al Apusului cu titlul *Contra erorilor Grecilor* (*Contra Errores Graecorum*) este făcută din astfel de texte falsificate și trunchiate.

Din acest punct de vedere, doctrina medievală a lui *filioque* ar trebui să fie pentru Apus o profundă rușine, dacă ne gândim că de-a lungul veacurilor, învățătura *filioque* s-a bazat pe o mulțime de falsificări și de minciuni destinate să-i facă pe Sfinții Părinți să spună ceea ce nu spusese.

VIII. Opera lui Zernikaw

Se cuvine subliniat că multă vreme în urmă, în secolul XVII, Adam Zernikaw descoperise deja toate falsurile făcute în literatura Patristică de către copiiștii medievali.

Zernikaw (1652-1715), născut în Prusia, era un luteran sincer ce asistase odată la o conferință a unui episcop grec venit din Constantinopol, în care acesta

arăta caracterul eretic al lui *filioque*. Din dragoste pentru Adevăr, Zernikaw nu și-a găsit liniștea până nu a aflat adevărata învățătură a Părinților despre problema purcederii Sfântului Duh.

El a străbătut toate bibliotecile din țările europene unde putea găsi manuscrise vechi ale Sfinților Părinți: Germania, Franța, Anglia și Spania; acolo a descoperit aceste falsuri. Convins că învățătura Orthodoxă este Adevărul, el a plecat la Moscova în vederea altor cercetări. Pe drum spre Moscova, în timp ce trecea prin Malorusia (Rusia Mică), a devenit Creștin Orthodox și monah cu numele Adam. Unii autori spun că a trăit apoi în Lavra Peșterilor Kievului (Pecerska). Înainte de trecerea sa la Domnul, a scris un *Tratat de Teologie Orthodoxă despre Purcederea Sfântului Duh doar de la Tatăl*, în care arată că Părinții greci și latini au aceeași credință și că textele lor au fost adesea falsificate în Evul Mediu. Cartea, scrisă în latină, a fost tradusă în Rusă, apoi în Greacă de Evghenie Bulgaris.

Putem vedea ce fel de zel și dragoste pentru Adevăr îi însuflețeau pe Zernikaw și pe ierarhii din Constantinopol care veniseră în Germania să propovăduiască în secolul XVII. În pofida oricărui relativism cultural sau politic, un zel ca al lui Zernikaw dă mărturie lumii despre Adevărul Scripturii: *celui ce bate, i se va deschide* (Mathei 7:8). Același zel trebuie să însuflețească astăzi strădaniile noastre misionare.

IX. Al II-lea sens al lui *filioque*: Sfântul Duh ca legătură de dragoste

Să revenim acum la al doilea înțeles eretic al lui *filioque*. Potrivit lui Augustin al Iponniei, urmat de Toma de Aquino și de către întreaga teologie apuseană, Sfântul Duh este definit ca fiind *dragostea comună* dintre Tatăl și Fiul.

Această interpretare greșită apare chiar și în doxologia latină, cu care ei își încheie unele rugăciuni: „Prin Isus Cristos, Fiul Tău, cu care ești preamărit în unitatea Sfântului Spirit”, Sfântul Duh fiind, după ei, unitatea dintre Tatăl și Fiul. Această concepție identifică într-o anumită măsură Ipostasul, Persoana Sfântului Duh cu Dragostea Dumnezeiască, dar Dragostea Dumnezeiască, potrivit Sfinților Părinți și Revelației, este o energie necreată a firii dumnezeiești comune celor trei Persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

Primul non-sens al acestei concepții, potrivit lui Meletie Pigas, este cel de a confunda *Persoana* cu *Energia*. De fapt această învățătură greșită reduce ipostasul

Sfântului Duh la o Energie prin care tatăl și Fiul se iubesc; ea desființează deci Treimea, pentru că Persoana Sfântului Duh nu mai are atribut ipostatic propriu. Altfel spus, *doctrina apuseană a lui filioque este o doctrină antitrinitară*, sau cel puțin **crează o falsă treime** lipsită de deosebirea făcută de Sfinții Părinți între Ipostas și Natura (Firea) comună a Tatălui, Fiului și Sfântului Duh⁴.

Pe de altă parte, această doctrină face de asemenea din Sfântul Duh – care devine *legătura* dintre celelalte două Persoane – principiul Treimii, elementul său unificator. Dar pentru Sfinții Părinți ai Bisericii și în Credința Orthodoxă, Tatăl și numai Tatăl este numit *Cauza și Principiul*. Unitatea Treimii este întemeiată pe *Monarhia (Unitatea Principiului) Tatălui*.

Această falsă învățătură a gândirii apusene, contrar a ceea ce susțin anumiți moderniști de astăzi, nu permite o interpretare în sens Orthodox. Cu siguranță, ar fi posibil să spunem în sens Orthodox: Sfântul Duh este dragostea reciprocă dintre Tatăl și Fiul, dar trebuie adăugat: Fiul este dragostea reciprocă dintre Tatăl și Sfântul Duh și Tatăl este dragostea reciprocă dintre Fiul și Sfântul Duh, iar aceasta tocmai pentru că Dragostea este comună celor Trei Ipostasuri⁵. Însă nu acesta este sensul doctrinei lui Augustin și a lui Toma de Aquino, după cum o dezvoltă în lucrările lor.

Trebuie să adăugăm că această falsă învățătură a fost respinsă odată pentru totdeauna de către Biserica Orthodoxă în trecut. Astfel, marele Patriarh Ghenadie Scholarul spune că purcederea Sfântului Duh de la Tatăl și de la Fiul ca dragoste reciprocă este *o grosolanie de nesuferit*. Apoi adaugă:

⁴ Să notăm aici că doctrina latină referitoare la Fiul nu este mai puțin antipersonală decât cea referitoare la Sfântul Duh; numai că este mai puțin sesizabilă, neimplicând schimbări de exprimare în propozițiile Orthodoxe. De fapt, așa cum Sfântul Duh este actul prin care se iubesc Tatăl și Fiul, Fiul este actul prin care Tatăl se cunoaște pe Sine Însuși. Termenul de Fiu – care pentru Sfinții Părinți este numele Său propriu și cel dintâi – devine secundar și metaforic. Fiul nu primește acest nume decât pentru că specificul nașterii este de a produce o ființă asemănătoare celei dintâi. La fel și pentru înțelegerea intelectuală: cunoașterea se aseamănă obiectului cunoscut.

Așadar, dacă putem spune cu precizie că în teoria filioquistă nu mai există Sfântul Duh ipostatic, nu este mai puțin adevărat că ea face deopotrivă să dispară Ipostasul Fiului, redus la autocunoașterea Tatălui, iar Tatăl încetează de asemenea să mai fie o Persoană, pentru că El devine „ființa” abstractă Dumnezeu...

⁵ Am vorbi în acest caz despre purcederea prin fiecare Persoană, a Dragostei dintre Celelalte două Persoane. Fiecare dintre Persoanele Sfintei Treimi este obiectul Dragostei dintre Celelalte două.

Unde găsim în cărțile sfinte în chip limpede că Sfântul Duh este dragostea reciprocă a Tatălui și a Fiului?... În ce sfânt tezaur se ascunde această dogmă? Cum să fi scăpat ea celorlalți Dascăli ai Bisericii, deși au cercetat totul în amănunt?..

Această falsă dogmă ne-scripturistică și ne-patristică a fost osândită la Soborul de la Constantinopol din 1722, care a mărturisit în chip limpede că *dragostea este comună celor Trei Ipostasuri ale Sfintei Treimi* și nu proprie numai Sfântului Duh.

X. Al III-lea sens al lui filioque: Persoanele sunt relații

Al treilea înțeles eretic al lui Filioque, care-și află originea la Augustin al Ipponiei a fost dezvoltat în mod deosebit de scolastica apuseană și de Toma de Aquino.

Este ideea că Persoanele Dumnezeiești sunt relații înlăuntrul firii dumnezeiești. Astfel, pentru Augustin, Fiul și filiația sunt unul și același lucru. Fiul este o relație către Unul singur – adică Tatăl; Sfântul Duh este o relație către Doi, adică Tatăl și Fiul. Persoanele fiind numai relații înlăuntrul firii dumnezeiești, Sfântul Duh trebuie să purceadă de la Tatăl și de la Fiul pentru a se distinge de Fiul.

Pentru Tradiția Orthodoxă o astfel de concepție este absurdă, din punct de vedere teologic și logic deopotrivă. De fapt, chiar și pentru făpturi, natura unui individ, oricare ar fi, nu există independent de persoană. Natura sau esența nu există în abstract, ci numai în ipostasuri, în persoane concrete. Nu cunoaștem, nici nu întâlnim vreodată "natura umană", ci numai pe Petru sau Ioan, purtători ai acestei naturi. Întâlnim persoane concrete, nu o abstracțiune numită "natura umană". La fel și la Dumnezeu, natura Lui nu are existență autonomă, iar Ipostasurile Dumnezeiești, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Care sunt Dumnezeu Unul, poartă fiecare deplinătatea naturii dumnezeiești comună tuturor celor Trei Persoane.

A vorbi despre Sfânta Treime pornind de la noțiunea unei esențe [firi] abstracte și a defini apoi Persoanele ca relații înlăuntrul acestei esențe, cum procedează Toma de Aquino – pe care papiștii îl consideră *dascălul lor obștesc* – înseamnă a înlătura Taina Sfintei Treimi. De fapt, în acest caz credem mai întâi

într-o esență abstractă independentă într-o oarecare măsură, despărțită de Persoanele distincte ale Treimii și numai în al doilea rând, cu sens secundar le socotim Persoane. În plus, în ființa dumnezeiască în care toate sunt comune celor Trei Persoane, nu poate exista nimic care să distingă pe Tatăl de Fiul și de Sfântul Duh. Relațiile intra-trinitare care au înlocuit – pentru acești teologi – deosebirea după Ipostasuri, se aseamănă în mod straniu *numelor interschimbabile* din erezia lui Sabelie. Din acest motiv, *Biserica Orthodoxă a socotit dintotdeauna filioque ca o formă de sabelianism.*

Un mare theolog isihast al Bisericii Orthodoxe, Callist Anghelikudis, a analizat în secolul XVI-lea în chip foarte precis, una dintre marile lucrări ale lui Toma de Aquino. El spunea că erezia lui Toma de Aquino era mai gravă decât cea a lui Sabelie, pentru că cel dintâi, asemenea lui Eunomie, adăuga o speculație filosofică la viața lăuntrică a firii dumnezeiești, care, potrivit Sfinților Părinți, este de neînțeles chiar și pentru îngeri. Cauza rătăcirii lui Toma de Aquino stă tocmai în aceea că *speculația filosofică aplică tainelor dumnezeiești analogii luate din lumea materială.* Nu se pornește de la Dumnezeu, nici de la calea pe care El a ales-o pentru a se descoperi [revela] omului, ci de la inteligența omului și de la modul în care omul vrea să-L conceapă pe Dumnezeu. Sfântul Nicolae Cabasila rezumă foarte bine această idee.

Toma, care spune aceste lucruri, nu le-a primit din învățătura Duhului, nici de la Soboarele A-Toată-Lumea, nici de la Dascăli... ci le-a luat din lumea materială, și cu mult curaj le-a introdus în teologie. Cu mult curaj, ca să nu spunem din neștiință.

XI. Dumnezeuul abstract

Dacă analizăm doctrina Apusenilor, Latinilor, Francilor și mai ales teologia supușilor papalității privind Taina Tainelor, adică Sfânta Treime, descoperim că această falsă teologie nu este decât o *filozofie religioasă* care nu conține nimic revelat.

Dumnezeul acestei "teologii" este o esență abstractă ce nu se comunică oamenilor prin energiile sale, este un dumnezeu filozofic, imaginar, căruia nu ne putem ruga, cu care nu ne putem uni.

Într-o asemenea concepție, omul nu se poate uni în chip real cu Dumnezeu, iar Sfântul Duh nu dăruiește oamenilor puterea îndumnezeitoare fără de care mântuirea noastră este cu neputință. Iată motivul pentru care latinii au inventat *intermediari creați* între Dumnezeu și oameni: papa Romei, "vicarul" (*vicarius*) lui Dumnezeu pe pământ este un exemplu în acest sens.

În teologia lor, acești intermediari creați, fiind grație creată, se presupune că îi unesc pe oameni cu Dumnezeu, dar ei îi înstrăinează pe oameni de Dumnezeu, fiindcă odată ce omul crede în această grație creată inexistentă, nu mai rămâne loc pentru dumnezeiasca și necreată putere a lui Dumnezeu Însuși, Singurul Mântuitor al omului. Adepții unei astfel de doctrine eretice nu cunosc sau se împotrivesc puterii transfiguratoare a Sfântului Duh căci *ei cred într-o parodie creată a ei*.

XII. Ecumenismul și filioque

Așadar, de vreme ce Dumnezeul Apusean este o zeitățe abstractă și fără conținut, în care Tatăl, Fiul și Sfântul Duh sunt numai nume și relații, nimic într-o astfel de teologie nu împiedică unirea cu musulmanii și păgânii.

Unicul dumnezeu căruia se roagă Apusenii este mai întâi esența lui Dumnezeu, înainte de a fi Sfânta Treime. Unirea cu musulmanii, cu jidovii și cu păgânii urmează chiar foarte logic dintr-o astfel de concepție; latinii cred de fapt în esența lui Dumnezeu, într-un dumnezeu transcenzând orice noțiune de Treime, înainte de a crede în Dumnezeul Cel descoperit de Evanghelie. În realitate ei preferă un idol în loc de adevărata Treime. "Orthodocșii" (sau așa-zișii orthodoxi) care participă la ecumenism au înțeles foarte bine acest lucru și încearcă să găsească un "aspect pozitiv" în doctrina apuseană *filioque*. În Franța avem două exemple recente pentru acest demers:

- 1). Profesorul de "dogmatică" de la Institutul Saint Serge din Paris a scris o carte despre *Taina Treimii*; el analizează aici în special problema lui *filioque* și încearcă să găsească "partea pozitivă" a acestei doctrine.
- 2). Un preot al bisericii grecești nou-calendariste din Marsilia publică o carte într-o colecție condusă de Christos Yannaras și afirmă că *filioque* nu

este o erezie și că nici nu a fost vreodată decât cu numele⁶. Același autor, consecvent aceleiași linii, spune același lucru despre monofizitism⁷ și recunoaște în patriarhul copt monofizit al Alexandriei pe... adevăratul patriarh al Alexandriei. (!)

Pentru a ne feri de o astfel de rătăcire, noi avem Mărturisirea de Credință Orthodoxă despre Sfânta Treime: nimeni nu cunoaște pre Tatăl, fără a-L cunoaște pre Fiul și pre Sfântul Duh, nimeni nu cunoaște pre Dumnezeu dacă nu mărturisește Sfânta Treime Care S-a descoperit Prorocilor, Apostolilor și Sfinților. Cum să ne rugăm dimpreună cu cei ce nu mărturisesc pre Sfânta Treime? Cum să ne rugăm și să ne unim [să fim una] cu cei ce mărturisesc o mincinoasă treime, o triadă filosofică și imaginară? S-au rugat oare Sfinții Părinți cu neoplatonicienii? Ilie Prorocul s-a rugat lui Baal și la dumnezei străini? Poate sălășlui Sfântul Duh la cei ce nu-L mărturisesc sau afirmă despre El altceva decât învață Biserica? Plinătatea Sfântului Duh nu-și are oare sălaş în Biserica Orthodoxă? Cum pot ecumeniștii să nu ia în seamă mincinoasele dogme ale celor cu care vor să fie una?

XIII. Sfântul Marcu al Efesului și ecumenismul

Sfântul Marcu al Efesului, *Stâlpul Orthodoxiei*, arată în a sa *Epistolie Enciclică* ridicolul latinizanților adică al celor ce încă din vremea sa găseau "aspecte pozitive" în *filioque*. El îi asemuia cu centaurii din mituri, pentru că fac, în materie de credință, amestecuri hibride și imaginare⁸. Iată cum vorbește

⁶ Fostul patriarh B.O.R. Teoctist, declara într-un interviu că *filioque* „e un cuvânt numai” care „și așa, și așa, conține același adevăr” și ca urmare, la o întrunire ecumenistă europeană s-a căzut de acord ca atunci când clericii Patriarhiei slujesc pe teritoriu papistaș să spună „credeul” cu adaosul *filioque*!... A se vedea: <http://youtube.com/watch?v=-yCZVKL5aR8> și <http://axa.info.ro/anul-iii/axa-36/item/321-despre-filioque-si-apostazia-patriarhului-teoctist?tmpl=component&print=1> - n. tr.

⁷ Patriarhia Română a semnat un acord cu ereticii monofiziți în care aceștia sunt recunoscuți ca fiind ortodocși iar erezia monofizită considerată o neînțelegere de termeni. Cu acest prilej s-au stabilit și niște directive pentru a impune credincioșilor erezia monofizită ca ortodoxă.

Puteți citi copia documentului original la adresa: <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/2009/06/05/important-documente-oficiale-ce-vadesc-marturisirea-de-credinta-eretica-a-bor/> - n. tr.

⁸ sau corcitură închipuite. - n. tr.

despre acești latinizanți pe care-i numește „greco-latini”, întrebându-se ce atitudine ar trebui să avem față de ei:

„Dar ce să facem”, zice, „față de acești greco-latini ”de mijloc” care, urmând compromisul, laudă pe față unele dintre obiceiurile și dogmele latinești, pe altele le laudă, însă nu le-ar alege, iar pe altele nu le laudă nicidecum?”

Tot sfântul răspunde:

Trebuie fugit de ei cum fuge cineva de șarpe, ca de aceia care Îl cârciumăresc și Îl neguțătoresc pe Hristos, sau poate ca unii cu mult mai răi decât aceia. „Căci aceștia sunt”, după dumnezeiescul Apostol, „cei ce socotesc că dreapta credință este mijloc de câștig” (I Tim. 6,5), despre care adaugă, zicând: „depărtează-te de unii ca aceștia” (I Tim. 6,5)⁹.

Astfel învață marele Sfânt Marcu al Efesului, cel ce, împreună-glăsuind cu ceilalți Părinți, îi acuză pe ecumeniștii moderni până și-n bisericile lor, căci nu vor mai îndrăzni niciodată să-l scoată din calendar, nici să-i ardă icoana¹⁰.

XIV. Canoanele Bisericii și Dogmele Credinței

Pentru a rămâne statornici în învățătura Părinților, Soboarelor și Bisericii A-Toată-Lumea, nu suntem în comuniune cu nimeni dintre cei angajați în ecumenism și susținători ai *teoriei ramurilor*, nici cu cei ce sunt în comuniune cu astfel de persoane. Din acest motiv suntem prizoniți, iar adversarii noștri ne repetă în necunoștință de cauză că nu suntem „canonici”, pentru că nu suntem în comuniune cu ei, cei ce, din nefericire, sunt afectați de erezie¹¹. Cei ce vorbesc

⁹ În traducere comparată Sfântul Marcu Evghenicul, *Opere*, vol. I / Ο Άγιος Μάρκος Ο Ευγενικός, *Τα Εργασκόμενα Απαντα*, Α', Editura Pateres, București, 2009, pg. 258-259. – n. tr.

¹⁰ Acest cuvânt al Părintelui Patric este din nefericire contrazis atunci când vorbim despre realitatea din Patriarhia Română: astfel, calendarul anual al B.O.R. nu l-a cuprins niciodată pe Sfântul Marcu al Efesului (prăznuit de Biserica Orthodoxă la 19 ianuarie), nici pe Sfântul Fotie cel Mare (prăznuit la 6 februarie) – doi dintre sfinții *Stâlpi ai Orthodoxiei*, mărturisitori împotriva papismului dimpreună cu Sfântul Grigorie Palama. – n. tr.

¹¹ A se vedea în acest context *Pilda Sfântului Maxim Mărturisitorul* <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/2011/01/21/pilda-sfantului-maxim-marturisitorul/> și mai pe larg asupra chestiunii: Părintele Patric Ranson, *Este Patriarhatul de Constantinopol*

astfel nu înțeleg ce este un canon: canoanele se întemeiază pe dogme și mai ales ele au fost statornicite de Apostoli și de urmașii lor, pentru a ține și a apăra dogmele. Când canoanele sunt păzite, așa va fi o unire și se va slăvi Dumnezeu prin Domnul întru Sfântul Duh: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, potrivit Canonului 34 Apostolic.

Altfel spus, canoanele nu există decât pentru Orthodocși; cei ce disprețuiesc dogmele, care încalcă hotărele Părinților intrând în comuniune directă sau indirectă cu heterodocșii, nu mai sunt îndreptățiți să vorbească despre rânduiala canonică a Bisericii.¹²

Dacă Mărturisirea noastră de Credință este corectă/dreaptă, ecleziologia noastră este dreaptă, iar dacă ecleziologia noastră este dreaptă, atunci Credința noastră este dreaptă [Orthodoxă] și în pace și dreaptă înțelegere Îl putem slăvi pre Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Dumnezeu Cel Unul.

XV. Turma mică

În încheiere, aș dori să amintesc cuvintele unui sfânt ierarh rus, trecut la Domnul în Franța, la puțină vreme înaintea celui de al II-lea Război Mondial, după ce viețuise ca pustnic într-o mică peșteră din Tours, regiunea Sfântului Martin.

Este vorba despre Arhiepiscopul cu viață sfântă Theofan al Poltavei, foarte cunoscut înaintea sângeroasei revoluții comuniste din Rusia, prin evlavia și zelul său pentru dogme. După revoluție emigrase, iar când moderniștii au venit

centrul Ortodoxiei?, extras din cartea sa *Prigonirea monahilor din Muntele Athos de către Patriarhia Constantinopolului*, la: <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/2010/01/25/este-patriarhatul-de-constantinopol-centrul-ortodoxiei/> Cartea se poate descărca integral de la adresa: <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/2010/03/23/carte-orthodoxa-traditionalista-parintele-patric-ranson-prigonirea-monahilor-din-muntele-athos-de-catre-patriarhia-de-constantinopol/> A se vedea de asemenea *Epistolia Cuviosului Sava Esfigmenitul*, <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/2007/06/27/staretul-sava-monah-la-esfigmenu/> - n. tr.

¹² Se cuvine amintit aici că în anul 1983 întreg Soborul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse din Afara Granițelor (ROCOR) a anatemitat erezia ecumenismului și pe propovăduitorii ei, ereticii ecumeniști, dar și pe cei ce în cunoștință de cauză fiind, continuă să păstreze comuniunea cu aceștia. (!)

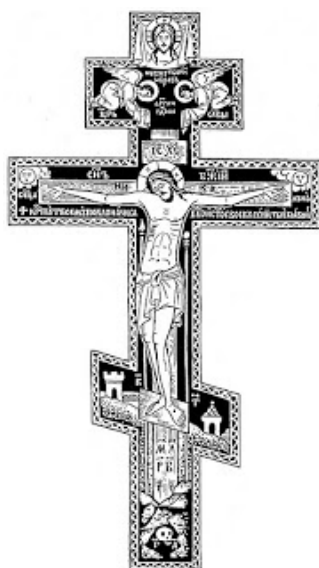
Textul anatemei la adresa: <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/2011/02/28/anatema-impotriva-ereziei-ecumenismului-pronuntata-in-duminica-biruintei-ortodoxiei-2/> - n. tr.

la el ca să-l convingă să adopte proiectul lor de reformă a Bisericii, el s-a împotrivit. Ei i-au spus că va rămâne singur. El le-a răspuns că nu avea nimic împotriva de a rămâne singur, câtă vreme rămâne unit cu Sfânta și De-Viață-Făcătoarea Treime, de care ei se despărteau prin erezie.

Mai târziu, comentând situația din Biserică, Arhiepiscopul Theofan tâlcuia cuvintele Apocalipsei despre stelele căzând din cer care simbolizau ierarhii ce vor părăsi Adevărul și spunea că vom vedea în viitorul apropiat căzând o mulțime de astfel de stele.

Am putut vedea cât de adevărată i-a fost prorocia, căci astăzi toate Bisericile oficiale sunt contaminate de ecumenism și de teoria ramurilor. Noi însă putem da slavă lui Dumnezeu, pentru că într-o atât de tragică situație, nu numai că nu suntem cu totul singuri, ajutându-ne duhovnicește unii pe alții, dar am putut de asemenea găsi ierarhi adevărați ai Bisericii lui Hristos, precum Înaltpreasfințitul Auxentie și sinodul său. Prin ei avem garanția unei drepte Mărturisiri de Credință,¹³ astfel că în ciuda păcatelor noastre, noi rămânem credincioși învățaturii Sfinților Părinți ai Bisericii noastre. Slavă lui Dumnezeu, căci cu conștiința împăcată putem spune fără să mințim, la fiecare slujbă:

Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, miluiește pre noi.

¹³ Mărturisirea de Credință a Sinodului Bisericii Adevăraților Creștini Orthodoxi ai Greciei, condus de Înaltpreasfințitul Auxentie (†1994), se poate citi la adresa: <http://traditiaortodoxa.wordpress.com/2010/08/05/declaratia-si-marturisirea-adevaratilor-crestini-ortodocsi/> - n. tr.